

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการ ในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และต้องมีการพัฒนาการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และมาตรฐานและทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและเป็นไปอย่างต่อเนื่องและทันเหตุการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 3) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 3)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรในวัยเรียน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือ นิยรักการอ่าน ใฝ่เรียนรู้ ที่สถานศึกษาต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการอ่าน ใช้การอ่านในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และเพื่อการดำรงชีวิต ทั้งนี้ สถานศึกษาจะสร้างนิยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ย่อมต้องอาศัยห้องสมุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, หน้า 15)

ห้องสมุดโรงเรียนคือ หัวใจสำคัญของการเรียนรู้ ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิชา เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ที่ไม่สิ้นสุด ไม่จำกัดเวลา หนังสือและสื่อในห้องสมุดจะนำพานักเรียนไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ที่ไร้ขอบเขต ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบตัวเองผ่านการอ่าน และการค้นคว้าด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ นักเรียนจะได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ทั้งยังช่วยเสริมสร้างจินตนาการทำให้เข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้การให้บริการการอ่านและการค้นคว้า ห้องสมุดยังเอื้อประโยชน์ให้ครูผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งกับห้องสมุด ได้แก่ ครูบรรณารักษ์ หรือครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ และยวบรรณารักษ์ ที่ จะช่วยให้ห้องสมุดมีระบบระเบียบ มีชีวิตชีวา มีสีสัน มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายเพียงพอ น่าสนใจ มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ไว้บริการ มีการบริการเชิงรุก มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างสม่ำเสมอ สนุก น่าสนใจ ชวนให้ทุกคนอยากมาใช้ห้องสมุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, หน้า 9) ครูบรรณารักษ์ฝึกผู้ช่วยงานห้องสมุดเพื่อช่วยลดภาระครู และจูงใจให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและห้องสมุด โดยมอบหมายนักเรียนชุมนุมห้องสมุดและยวบรรณารักษ์ช่วยงานในห้องสมุด ได้แก่ บริการยืม-คืน ซ่อมแซมหนังสือ ทำความสะอาดห้องสมุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, หน้า 176)

“กิจกรรมยวบรรณารักษ์” เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้หน้าที่ของบรรณารักษ์ คอยบริการและอำนวยความสะดวกในการใช้ห้องสมุดให้กับเพื่อนๆ กิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงถึงความเป็นผู้มีจิตสาธารณะและเสียสละ มีการเปิดรับสมัครผู้ที่จะเป็นยวบรรณารักษ์ มีการคัดเลือก ทำความเข้าใจและกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ ยวบรรณารักษ์คอยช่วยเหลือคุณครูทุกช่วงพักหรือบางครั้งในช่วงเช้าและเย็นด้วย จากการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา ยวบรรณารักษ์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ทำให้การดำเนินงานของห้องสมุดเกิดความคล่องตัว เป็นระเบียบ และบริการหนังสือให้กับเพื่อนๆ ได้อย่างทั่วถึง ทั้งในห้องสมุดและบริเวณสนามที่จัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ นอกจากนี้ยวบรรณารักษ์ยังคอยแนะนำหนังสือใหม่ และให้ความช่วยเหลือคุณครูขณะที่ทำกิจกรรมอื่นๆ ของห้องสมุดด้วย (ผกาแก้ว แจ่มสว่าง, 2561, ออนไลน์)

ยุวบรรณารักษ์ คือบุคคลที่ทำหน้าที่สำคัญที่สุดในการให้บริการ มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลด้าน การบริหาร รักษา จัดหา จัดระบบดำเนินงานด้านเทคนิค งานบริการ งานกิจกรรม งานสอนและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หนังสือห้องสมุด โดยจะต้องเป็นผู้มีหัวใจรักให้บริการ มีความสุขในการทำงาน มีอัธยาศัยไมตรี และยิ้มแย้มแจ่มใส (นุชนารถ เย็นฉ่ำ, 2554, หน้า 42) นักเรียนช่วยงานในห้องสมุด เป็นวิธีการที่ใช้กันทั่วไปในโรงเรียนต่างๆ โดยเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพราะนอกจากจะช่วยแบ่งเบาภาระของครูบรรณารักษ์แล้ว ยังช่วยเป็นสื่อสำคัญในการที่จะโยงความสนใจของนักเรียนอื่นๆ มาสู่ห้องสมุดอีกด้วย เพราะนักเรียนช่วยงานนี้จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่ดีของห้องสมุด ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างนักเรียนกับบรรณารักษ์อันเป็นปัจจัยสำคัญในด้านวิวัฒนาการของห้องสมุด ดังนั้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดนักเรียนช่วยงานห้องสมุด (กุหลาบ ปั่นลายนาค, 2543, หน้า 25) สิ่งที่นักเรียนจะได้รับอันเป็นผลจากการช่วยงานในห้องสมุดมีหลายประการ เช่น ความรู้ความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ของห้องสมุด การใช้ดัชนี การซ่อมหนังสือ การเข้าปกหนังสือ รู้จักวิธีใช้ไลต์ทัศนวัสดุ ได้มีโอกาสปรับปรุงบุคลิกลักษณะและความชำนาญเฉพาะอย่างของนักเรียน การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข รู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในชีวิตประจำวัน (กุหลาบ ปั่นลายนาค, 2543, หน้า 40-42)

จากผลการวิจัยของไพบุลย์ คำจริง (2550, บทคัดย่อ) เรื่อง การบริหารงานห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดกิจกรรมห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านบุคลากร ควรแต่งตั้งครูที่มีวุฒิบรรณารักษ์ ทำหน้าที่บรรณารักษ์ประจำห้องสมุด และควรมีการจัดอบรมวิชาบรรณารักษ์ให้บุคลากรที่ไม่มีความรู้วิชาบรรณารักษ์ศาสตร์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ด้านการจัดการ บริการและกิจกรรม ควรรับสมัครนักเรียนที่มีความสนใจรับผิดชอบงานบริการห้องสมุดสอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก ก้อนกลีบ (2550, ออนไลน์) ได้ศึกษาการบริหารงานห้องสมุดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ด้านการจัดการ การให้บริการและกิจกรรม ผู้บริหารควรจัดครูหรือนักเรียนช่วยเหลืองานห้องสมุดหลายคนเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระงานของบรรณารักษ์ และงานวิจัยของ เต่นกวี ศรีอ่อนจันทร์ (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนดอนจานวิทยาคม อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การฝึกงานนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

สามารถแบ่งเบาภาระงานของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ในด้านการให้บริการยืม-คืนหนังสือ มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นการจัดเก็บหนังสือขึ้นชั้นมีความเป็นระเบียบถูกต้อง การจัดป้ายนิเทศ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ สามารถจัดบริการได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น นักเรียนรู้จักหนังสือ และสนใจเข้าใช้บริการจากห้องสมุดมากยิ่งขึ้น และการตกแต่งห้องสมุด ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ภายในห้องสมุดให้สวยงาม มีระบบระเบียบและสะอาดตา มีผลทำให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีเวลาจัดบริการห้องสมุดให้แก่ครู นักเรียนที่มาใช้บริการได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัมภา วังกาฮาด (2556, หน้า 144, 150) พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 62.8 ได้จัดให้มีผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ บรรณารักษ์อาสา/นักเรียนช่วยงานห้องสมุด เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่มีครูบรรณารักษ์ไม่เพียงพอ และมีภาระหน้าที่หลายอย่าง จึงได้อนุญาตให้นักเรียนมาช่วยงานเป็นบรรณารักษ์อาสา นักเรียนที่อยู่ชุมชนห้องสมุดมาช่วยงานยืม-คืนหนังสือ จัดชั้นหนังสือและงานอื่นๆ ในห้องสมุด นอกจากนี้งานวิจัยของ กรุณา พยัคชชนม์ (2560, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดโรงเรียนว่าการบริหารบุคคล ห้องสมุดโรงเรียนยังมีปัญหาด้านขาดแคลนบุคลากรบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต้องทำงานหลายหน้าที่หลายแห่งมีบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาบรรณารักษศาสตร์หรือสารนิเทศศาสตร์โดยตรง โดยอาจเป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมวิชาห้องสมุดในหลักสูตรระยะสั้น แนวทางแก้ไขปัญหาคือการจัดให้มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด การจัดชุมนุมหรือชมรมห้องสมุด ซึ่งนอกจากจะได้ผู้มาช่วยงานต่างๆ ไปของห้องสมุดแล้วยังได้สอนงานให้นักเรียนด้วย

โรงเรียนนาหว้าพิทยาคมประสบปัญหาการขาดบุคลากรในการให้บริการ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน จึงจำเป็นต้องมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด เนื่องจากครูผู้ดูแลห้องสมุดมีคาบสอนมากทำให้การบริการไม่ทั่วถึง เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานยุวบรรณารักษ์ให้มีประสิทธิภาพนั้น นักเรียนต้องมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน แต่ทางโรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรฝึกอบรมนักเรียนให้เป็นยุวบรรณารักษ์ที่จะสามารถให้บริการงานห้องสมุดได้อย่างมีคุณภาพ จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของยุวบรรณารักษ์ และแนวคิดการพัฒนานักเรียนชุมนุมยุวบรรณารักษ์ด้วยการฝึกอบรม เพื่อแก้ปัญหาการขาดบุคลากรช่วยงานห้องสมุด ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่เรียนรู้ ศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และได้แสดง ออกถึงการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมด้วยจิตอาสา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสร้างหลักสูตร

ฝึกอบรบยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรบยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีลักษณะอย่างไร
2. หลักสูตรฝึกอบรบยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ หรือไม่อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรบยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรบยุวบรรณารักษ์ สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรบยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย
 - 1.1 ความรู้ความเข้าใจในงานยุวบรรณารักษ์หลังการฝึกอบรบสูงกว่า ก่อนการฝึกอบรบ
 - 1.2 ทักษะการปฏิบัติงานยุวบรรณารักษ์ของนักเรียนหลังการฝึกอบรบอยู่ในระดับดี
 - 1.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรบยุวบรรณารักษ์ อยู่ในระดับมาก

ความสำคัญของการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีความสำคัญ ดังนี้

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในการพัฒนาความรู้ และทักษะการปฏิบัติงานของยุวบรรณารักษ์ได้
2. สามารถใช้เป็นข้อมูลในการเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานยุวบรรณารักษ์ในโรงเรียน และเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจทราบต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานของยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบ สรุปเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับงานของยุวบรรณารักษ์ได้ 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การจัดเรียงหนังสือบนชั้น 2) การบริการยืม-คืน 3) การจัดหมวดหมู่หนังสือ 4) กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

2. กลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชุมนุมยุวบรรณารักษ์

โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม “ธาตุประสิทธิ์ประชาชนุเคราะห์” อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ หลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

3.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 แบ่งเป็นดังนี้

3.2.1 ความรู้ความเข้าใจในงานยุวบรรณารักษ์

3.2.2 ทักษะการปฏิบัติงานยุวบรรณารักษ์

3.2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ยุวบรรณารักษ์

4. ระยะเวลาในการฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมตามหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่พัฒนาขึ้น ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ใช้ระยะเวลาฝึกอบรม 2 วัน รวม 12 ชั่วโมง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

องค์ประกอบของหลักสูตร ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 5; พิสนุ พงศ์ศรี, 2549, หน้า 134-135; นุชนารถ เย็นฉ่ำ, 2554, หน้า 17; จักรกานต์ กงศ์กาฬสินธุ์, 2556, หน้า 132; ทศนพรธณ จิรารักษ์, 2558, หน้า 22; สรญา วัชระสังกาต, 2559, หน้า 10; Taba, 1962, pp. 422-423; Nicholls, 1978, p. 17; Kerr 1989, p. 16; Tyler, 1989, pp. 5-6) แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปได้องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหา 3) กระบวนการฝึกอบรม 4) การวัดและประเมินผล

2. เนื้อหา

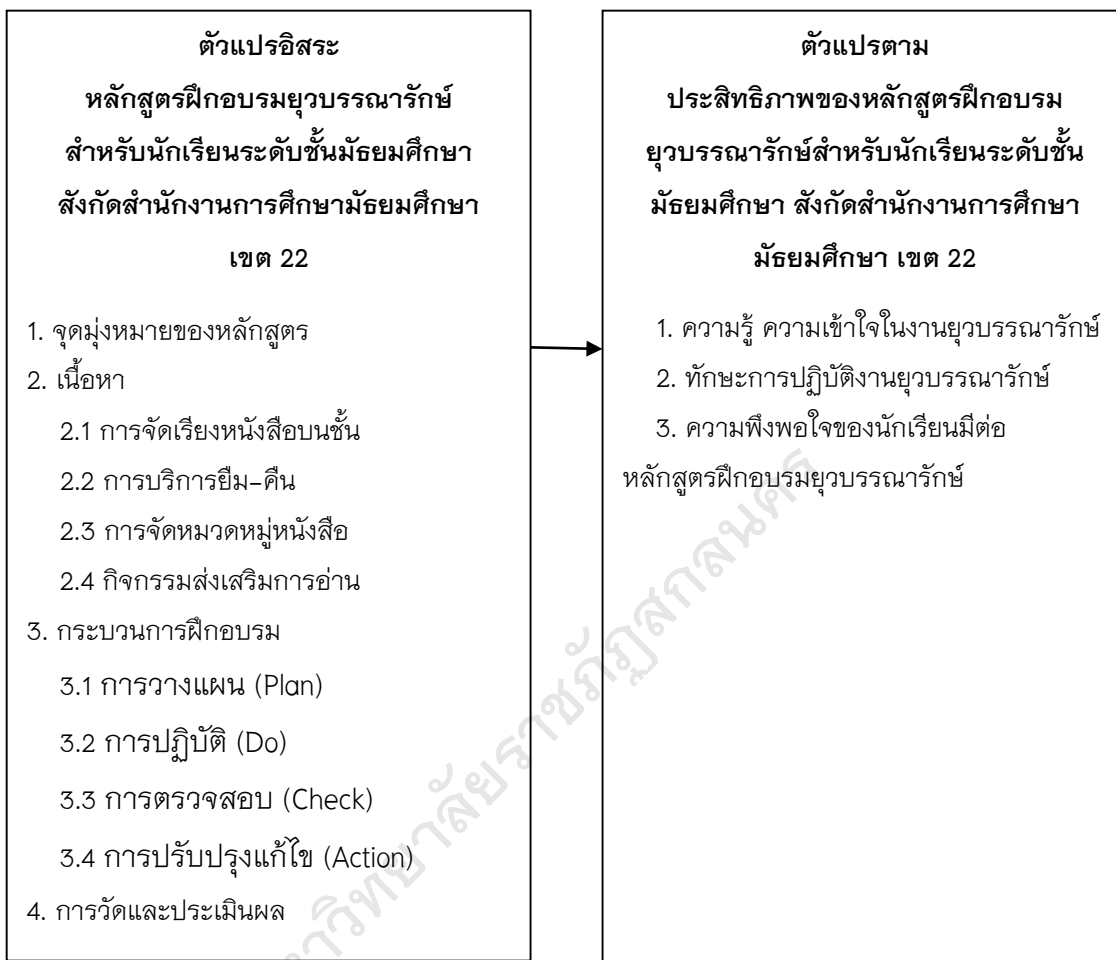
ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานยุวบรรณารักษ์ (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 36; กุหลาบ ปั่นลายนาค, 2543, หน้า 26-30; โรงเรียนโนนคุณวิทยาคาร รัชมังคลาภิเษก, 2553, หน้า 116; โรงเรียนรัตนโกสินทร์, 2553, หน้า 28; โรงเรียนวัดท่าไชย “ประชาชนกุล”, 2553, หน้า 17; โรงเรียนอุตรธรรมมานุสรณ์, 2553, หน้า 176; โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม, 2558, หน้า 8; สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 1, 2560, ออนไลน์; ปิยะดา แพรดำ, 2561, ออนไลน์; National Library of NEW ZEALAND, 2560, ออนไลน์) แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปได้องค์ประกอบงานยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 งาน ดังนี้

- 1) การจัดเรียงหนังสือบนชั้น
- 2) การบริการยืม-คืน
- 3) การจัดหมวดหมู่หนังสือ
- 4) กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

3. กระบวนการฝึกอบรม

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้เลือกใช้หลักการวงจรคุณภาพ ตามแนวคิดของ W. Edwards Deming (ณัฐธยาน์ สินธุรหัส และคณะ, 2558) ในการกำหนดเป็นกระบวนการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมีขั้นตอน 4 ขั้น ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติ (DO) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (Action)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมทั้งหลายที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้ผู้เรียนเจริญงอกงามและสามารถพัฒนาตนเอง เข้าถึงข้อมูลความรู้สารสนเทศใหม่ๆ ตามที่สังคมคาดหวังให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

2. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้น ซึ่งอาจจัดสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมดหรือพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ขึ้นก็ได้ ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ฝึกอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะ มีพฤติกรรม เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- 2) การสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
- 3) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม
- 4) การประเมินประสิทธิภาพและปรับปรุงหลักสูตร

3. หลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ หมายถึง เอกสารและแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม ประกอบด้วย

3.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง ความคาดหวังของหลักสูตร ฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ เพื่อพัฒนาผู้เข้าอบรมให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการ เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมภายหลังจากที่ได้รับการฝึกอบรมแล้ว ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน และด้านความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

3.2 เนื้อหา หมายถึง การเลือกและการจัดเนื้อหาสาระสำคัญของความรู้ หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย 4 งาน ดังนี้ 1) การจัดเรียงหนังสือบนชั้น 2) การบริการยืม-คืน 3) การจัดหมวดหมู่หนังสือ และ 4) กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย

3.2.1 การจัดเรียงหนังสือบนชั้น หมายถึง การจัดเก็บหนังสือให้ ถูกต้องตามหลักการจัดเรียงหนังสือบนชั้นอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้ผู้ใช้บริการ สะดวกในการเข้าถึงหนังสือตามต้องการ สะดวก รวดเร็ว

3.2.2 การบริการยืม-คืน หมายถึง การบริการที่ห้องสมุดจัดขึ้นเพื่อ อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการห้องสมุดในการยืมและรับคืนทรัพยากรสารสนเทศเพื่อ ไปใช้นอกห้องสมุด โดยปฏิบัติตามระเบียบที่ห้องสมุดที่ได้กำหนดไว้

3.2.3 การจัดหมวดหมู่หนังสือ หมายถึง การจัดกลุ่มหนังสือโดย พิจารณาจากเนื้อหาของสาระของหนังสือเป็นสำคัญ หรือลักษณะการประพันธ์อย่างเดียวกัน ไว้ด้วยกันแล้วกำหนดสัญลักษณ์แทนเนื้อเรื่องของหนังสือนั้นๆ แต่จะประเภทโดยจะเขียน สัญลักษณ์แทนประเภทของหนังสือไว้ที่สันหนังสือแต่ละเล่ม เพื่อบอกตำแหน่งของหนังสือ ที่อยู่ในห้องสมุด

3.2.4 กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระทำต่างๆ ที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ เห็นความสำคัญของการอ่าน เกิดแรงจูงใจให้ผู้อ่านมีความมุ่งมั่น เพลิดเพลิน มีความสุข สามารถสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาการอ่านของตนจนถึงระดับอ่านเป็นจนเป็นนิสัยอย่างต่อเนื่อง

3.3 กระบวนการฝึกอบรม หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้หรือการจัดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ การปฏิบัติในงานยุวบรรณารักษ์ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 การวางแผน (Plan) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลา วิธีการและขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินการฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์บรรลุเป้าหมายตามแผนที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.2 การปฏิบัติ (DO) หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติการฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบพร้อมทั้งจัดเตรียมเอกสารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การวัดและประเมินผลกิจกรรมการฝึกอบรม และจะต้องเก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานขั้นตอนต่อไป

3.3.3 การตรวจสอบ (Check) หมายถึง การประเมินผลการดำเนินการฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติหรือไม่ การติดตามการตรวจสอบและการประเมินปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินการฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบนี้จะทำให้การดำเนินการฝึกอบรมประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ และจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

3.3.4 การปรับปรุงแก้ไข (Action) หมายถึง การนำผลการตรวจสอบมาวางแผนและปรับปรุงการดำเนินการฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ในครั้งต่อไปว่าขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ทำไปเรื่อยๆ ไม่มีการหยุดพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมมากที่สุด

เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพเพิ่มขึ้น

3.4 การวัดและประเมินผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบ และติดตามผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมว่าบังเกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในระดับใด มีส่วนใดบ้างที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลดีขึ้นไป

4. ยุวบรรณารักษ์ หมายถึง นักเรียนชุมนุมยุวบรรณารักษ์หรือเยาวชนอาสาช่วยงานห้องสมุด ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ ทำงานทุกอย่างตามที่ได้รับมอบหมายจากบรรณารักษ์ด้วยใจอาสา ช่วยให้การบริการห้องสมุดรวดเร็วและทันใจผู้ใช้บริการ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้นำ รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความพึงพอใจ รู้จักรับผิดชอบที่จะทำงานกับผู้อื่น เป็นการเพิ่มพูนความรู้และความซาบซึ้งในห้องสมุดและช่วยแบ่งเบาภาระของครูบรรณารักษ์

5. งานยุวบรรณารักษ์ หมายถึง ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ใช้บริการห้องสมุดได้รับความสะดวกรวดเร็ว ประกอบด้วย การจัดเรียงหนังสือบนชั้นการบริการยืม-คืน การจัดหมวดหมู่หนังสือ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

6. ประสิทธิภาพของหลักสูตร หมายถึง คุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติงานความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

6.1 ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระดับคะแนนความสามารถในการจดจำรายละเอียดและสื่อความหมายของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในงานยุวบรรณารักษ์ เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6.2 ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับคะแนนความสามารถของนักเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ จากการฝึกอบรมในแต่ละหน่วย โดยใช้แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และควรปรับปรุงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6.3 ความพึงพอใจต่อหลักสูตร หมายถึง ระดับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมยุวบรรณารักษ์ วัดได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560

8. กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง นักเรียนชุมนุมยุวบรรณารักษ์ โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม “ธาตุประสิทธิ์ประชานุเคราะห์” สังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 การศึกษา 2560 จำนวน 30 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร